

Minister Infrastruktury i Rozwoju

**Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji,
w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości
szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020**

(ZATWIERDZAM)

-/-

Maria Wasiak

***Minister Infrastruktury
i Rozwoju***

Warszawa, 8 maja 2015 r

Spis treści

Wykaz skrótów	4
1. Rozdział – Podstawa prawna.....	5
1.1. Podrozdział – Akty prawne i dokumenty regulujące zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadę równości szans kobiet i mężczyzn	5
2. Rozdział – Cel i zakres regulacji	6
3. Rozdział – Słowniczek pojęć.....	7
4. Rozdział – Wstęp.....	10
5. Rozdział – Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS	13
5.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych.....	13
5.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych	15
5.2.1 Sekcja – Wybór projektów	20
5.2.2 Sekcja – Kontrola	21
5.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość.....	22
5.2.4 Sekcja – Ewaluacja	24
5.2.5 Sekcja – Informacja i promocja.....	24
6. Rozdział – Realizacja zasady równości szans kobiet i mężczyzn w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS	26
6.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych.....	26
6.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych	27
6.2.1 Sekcja – Wybór projektów	27
6.2.2 Sekcja – Kontrola	28
6.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość.....	29

6.2.4 Sekcja – Ewaluacja	31
6.2.5 Sekcja – Informacja i promocja.....	32
Załącznik nr 1. Standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS	34

Wykaz skrótów

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

EFSI – Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne

FS – Fundusz Spójności

IP – instytucja pośrednicząca

IW – instytucja wdrażająca

IZ – instytucja zarządzająca

PO – program operacyjny

TIK – technologie informacyjno-komunikacyjne

UE – Unia Europejska

1. Rozdział – Podstawa prawna

Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, zwane dalej „Wytycznymi”, zostały wydane na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz.1146, z późn. zm.).

1.1. Podrozdział – Akty prawne i dokumenty regulujące zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadę równości szans kobiet i mężczyzn

Kwestię równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz równości szans kobiet i mężczyzn regulują przede wszystkim następujące akty prawne i dokumenty:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.);
- 2) Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. ratyfikowana przez Polskę dnia 6 września 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169), zwana dalej „Konwencją”;
- 3) Traktat o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864, z późn. zm.);
- 4) ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. Nr 254, poz. 1700, z późn. zm.);
- 5) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12. 2013, str. 320, z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem ogólnym”;

- 6) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 470), zwane dalej „rozporządzeniem dotyczącym EFS”;
- 7) Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa, zwana dalej „Umową Partnerstwa”;
- 8) komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 15 listopada 2010 r. – Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności na lata 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier COM(2010) 636 wersja ostateczna, zwany dalej „Europejską strategią w sprawie niepełnosprawności”;
- 9) zalecenie nr Rec (2006)5 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich – Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie w latach 2006-2015;
- 10) komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 21 września 2010 r. – Strategia na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2010-2015 COM(2010) 491 wersja ostateczna;
- 11) konkluzje Rady z dnia 7 marca 2011 r. – Europejski pakt na rzecz równości płci (2011-2020) (Dz. Urz. UE C 155 z 25.05.2011, str. 10).

2. Rozdział – Cel i zakres regulacji

- 1) Celem Wytycznych jest zapewnienie zgodności sposobu realizacji PO z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, a także zapewnienie spójnego podejścia w tym zakresie w ramach EFS, EFRR i FS.
- 2) Wytyczne są skierowane do wszystkich instytucji uczestniczących w realizacji PO współfinansowanych z EFS, EFRR i FS, a w szczególności IZ, IP i IW.

- 3) IZ zapewnia, że właściwa instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy o dofinansowanie projektu w ramach PO, zobowiąże beneficjenta w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu do stosowania aktualnych Wytycznych.

3. Rozdział – Słowniczek pojęć

Definicje sformułowane w Wytycznych zostały opracowane z uwzględnieniem przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz opracowań dotyczących zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

Użyte w Wytycznych określenia oznaczają:

- 1) Osoby z niepełnosprawnościami – na potrzeby Wytycznych przyjęto stosowanie definicji osób z niepełnosprawnościami oznaczające osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375).

IZ ma możliwość rozszerzenia zakresu stosowania Wytycznych również na inne osoby z niepełnosprawnościami (lub wybrane ich kategorie).

- 2) Zasada równości szans i niedyskryminacji – umożliwienie wszystkim osobom – bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną – sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia na jednakowych zasadach.

Na potrzeby Wytycznych, w celu zwiększenia czytelności postanowień, w przypadku zasady równości szans i niedyskryminacji jest stosowane określenie: „zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami”. W związku z tym, w przypadku tej zasady przesłanka dotycząca płci ma zastosowanie tylko pośrednie¹, ponieważ

¹ Działania w rozdziale 5 Wytycznych nie są dedykowane bezpośrednio wyrównywaniu szans kobiet i mężczyzn, nie oznacza to jednak całkowitego wyłączenia przesłanki płci. Należy bowiem pamiętać o możliwości występowania dyskryminacji krzyżowej, czyli takiej w której występuje jednocześnie kilka przesłanek dyskryminujących (np. osoba doświadcza gorszego traktowania ze względu na płeć i posiadaną

działania na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn zostały wskazane w ramach rozdziału 6.

- 3) Dyskryminacja – jakiegokolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na jakiegokolwiek przesłanki (np. wiek, niepełnosprawność, płeć, rasę, orientację seksualną, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd itp.), którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiegokolwiek innej, na zasadzie równości z innymi osobami. Wyróżnia się różne rodzaje dyskryminacji, m.in. pośrednią, bezpośrednią, wielokrotną, w tym krzyżową, indywidualną, instytucjonalną, strukturalną.
- 4) Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność – jakiegokolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na niepełnosprawność, którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiegokolwiek innej, na zasadzie równości z innymi osobami. Obejmuje to wszelkie przejawy dyskryminacji, w tym odmowę racjonalnego usprawnienia.
- 5) Opis dostępności inwestycji – opis inwestycji infrastrukturalnej pod kątem sposobu udostępnienia jej dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostosowania do warunków użytkowania przez osoby o zróżnicowanych potrzebach, w szczególności w zakresie mobilności, percepcji, sprawności sensorycznej, komunikowania się.
- 6) Dostępność – właściwość środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz towarów i usług, pozwalająca osobom z niepełnosprawnościami na korzystanie z nich na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność jest warunkiem wstępnym prowadzenia przez wiele osób z niepełnosprawnościami niezależnego życia i uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym. Dostępność może być zapewniona przede wszystkim dzięki stosowaniu koncepcji uniwersalnego projektowania, a także poprzez usuwanie istniejących barier oraz stosowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień, w tym technologii i urządzeń kompensacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.

niepełnosprawność). W takiej sytuacji należy dołożyć wszelkich starań, aby zredukować dyskryminujący charakter działań podjętych lub realizowanych z wykorzystaniem funduszy strukturalnych.

- 7) Koncepcja uniwersalnego projektowania – projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. Uniwersalne projektowanie nie wyklucza możliwości zapewniania dodatkowych udogodnień dla szczególnych grup osób z niepełnosprawnościami, jeżeli jest to potrzebne.
- 8) Mechanizm racjonalnych usprawnień – konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, rozpatrywane osobno dla każdego konkretnego przypadku, w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami.
- 9) Język łatwy – sposób prezentowania informacji w sposób przystępny dla odbiorców o różnorodnych potrzebach. To język łatwy do czytania i zrozumienia, prosty w treści i formie. Ma zastosowanie do różnych rodzajów informacji: pisanej (w tym do ilustracji), elektronicznej, video i audio oraz do różnych kategorii odbiorców (np. osób niedowidzących, osób niedosłyszących, osób z niepełnosprawnością intelektualną).
- 10) Podwójne podejście (*dual approach*) – oznacza podejście, w ramach którego z jednej strony na poziomie PO są zaplanowane priorytety inwestycyjne, które zawierają specjalne działania (*specific actions*) adresowane do osób narażonych na dyskryminację w związku z ich gorszą sytuacją w danym obszarze wsparcia (np. w edukacji, sektorze ochrony zdrowia, B+R – przykładowo Priorytet Inwestycyjny 8iv. wskazany w Umowie Partnerstwa dotyczący wyrównywania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy). Z drugiej strony natomiast podejście to oznacza, że równość szans jest uwzględniana horyzontalnie (*horizontal issues*) na każdym etapie wdrażania PO (programowania, monitorowania, kontroli, ewaluacji, informacji i promocji itd.), w tym również poprzez działania podejmowane w innych niż te dotyczące równości szans priorytetach inwestycyjnych.
- 11) Zasada równości szans kobiet i mężczyzn² – zasada ta ma prowadzić do podejmowania działań na rzecz osiągnięcia stanu, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki oraz

² Ilekroć w innych dokumentach (np. wytycznych) używane jest określenie „zasada równości szans płci” należy rozumieć ją jako zasadę równości szans kobiet i mężczyzn, zdefiniowaną w Wytycznych.

gdy mają oni równy dostęp do zasobów (środki finansowe, szanse rozwoju), z których mogą korzystać. Zasada ta ma gwarantować możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających ze stereotypów płci.

- 12) Polityka równości szans kobiet i mężczyzn – uwzględnianie perspektywy płci w głównym nurcie wszystkich procesów politycznych, priorytetów i działań w ramach PO, na wszystkich jego etapach wdrażania, to jest na etapie planowania, realizacji i ewaluacji. Polityka równości szans kobiet i mężczyzn to celowe, systematyczne i świadome ocenianie danej polityki i działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i osiągnięcie równości szans kobiet i mężczyzn.
- 13) Standard minimum – narzędzie używane do oceny realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS (załącznik nr 1 do Wytycznych). Narzędzie to obejmuje zestaw pięciu zagadnień i ocenia czy wnioskodawca uwzględnił kwestie równościowe w ramach analizy problematyki projektu, zaplanowanych działań, wskaźników i opisu wpływu realizacji projektu na sytuację kobiet i mężczyzn, a także w ramach działań na rzecz zespołu projektowego.

4. Rozdział – Wstęp

- 1) Zmiany struktury wiekowej ludności i potrzeby osób z niepełnosprawnościami wymagają wzmocnienia i rozszerzenia działań na rzecz poprawy dostępności osób o różnych potrzebach funkcjonalnych jako pełnego warunku uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym. Problem dostępności jest bowiem zagadnieniem horyzontalnym, które warunkuje aktywność zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem, w tym wiąże się z efektywnym wykorzystaniem kapitału ludzkiego.
- 2) Jednym z celów określonych w Strategii Europa 2020 jest osiągnięcie przez UE, wskaźnika zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata (obydwu płci) na poziomie 75%. Związanym z tym celem krajowym dla Polski jest osiągnięcie stopy zatrudnienia na poziomie 71%. Biorąc pod uwagę fakt, że według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku liczba osób z niepełnosprawnościami w Polsce wynosiła około 4,7 mln (co oznacza około 12% całej populacji kraju), osiągnięcie ww. wskaźnika bez udziału osób z niepełnosprawnościami wydaje się być bardzo trudne. Potwierdzają to również wyniki badań, które choć wskazują, że sytuacja osób z niepełnosprawnościami

w ciągu ostatnich kilku lat wyraźnie się poprawia to nadal jest znacznie trudniejsza niż osób bez dysfunkcji. W 2013 r. 17,3% osób z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej było aktywnych zawodowo, natomiast stopa bezrobocia dla tej grupy osób wyniosła 16,9%.

- 3) Osoby z niepełnosprawnościami to w takim samym stopniu jak osoby pełnosprawne konsumenci i niezależni obywatele posiadający prawa i obowiązki, zdolni podejmować ważne decyzje i ponosić odpowiedzialność za sprawy, które ich dotyczą. Należy więc skupić się na umożliwieniu udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, a także wyeliminowaniu wszelkich podziałów (np. w edukacji, zatrudnieniu). Osoby z niepełnosprawnościami stanowią bowiem niewykorzystany potencjał polskiej gospodarki. Są to w większości osoby z możliwościami i dużą motywacją do pracy. Budowanie przyjaznego i dostępnego środowiska może więc przynieść korzyści (również ekonomiczne) wszystkim, nie tylko osobom z niepełnosprawnościami.
- 4) Zobowiązania wynikające z ratyfikowanej przez Polskę Konwencji powinny być realizowane m.in. w ramach EFSI. W Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności wskazano, że będzie ona wspierać działania krajowe, w tym wdrażające zobowiązania Konwencji, poprzez wsparcie w integracji na rynku pracy dzięki wykorzystaniu EFS. Kwestie podkreślane w obydwu tych dokumentach to przede wszystkim wspieranie aktywizacji zawodowej, utrzymania i powrotu do pracy przez osoby z niepełnosprawnościami, a także edukacja i kształcenie tych osób. Dotyczy to również obszarów, takich jak walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, rozwój nowoczesnych, dostępnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, kompensacyjnych itd.
- 5) Jednym z warunków ogólnych *ex-ante*³ jest posiadanie przez państwo członkowskie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie postanowień Konwencji w obszarze dotyczącym EFSI. Aby spełnić ten warunek Polska musi zagwarantować odpowiednie rozwiązania, dotyczące konsultacji i zaangażowania osób z niepełnosprawnościami w opracowanie i wdrażanie PO, rozwiązania w zakresie szkoleń kadr instytucji zaangażowanych w system zarządzania i kontroli

³ Warunki ogólne *ex-ante* zwane ogólnymi warunkami wstępnymi zostały wymienione w ramach rozporządzenia ogólnego w części II załącznika XI. Oprócz warunków dotyczących kwestii zapobiegania dyskryminacji, płci i niepełnosprawności państwa członkowskie mają również obowiązek spełniać różne kryteria w kontekście zamówień publicznych, pomocy państwa, systemu statystycznego i wskaźników rezultatów a także ochrony środowiska.

EFSI, a także rozwiązania z zakresu monitorowania wdrożenia przepisów art. 9 Konwencji przy opracowaniu i wdrażaniu PO w zakresie EFSI.

- 6) Stosowanie się do postanowień Konwencji jest nie tylko warunkiem, ale też podstawą działań – przygotowania i wdrażania PO. Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym EFS, działania realizowane w ramach tego funduszu powinny wspierać wypełnianie obowiązków UE wynikających z Konwencji w zakresie m.in. kształcenia, pracy, zatrudnienia i ogólnej dostępności. Konwencja zobowiązuje państwa do przygotowania rozwiązań, które spełniałyby wymagania dostępności dla osób o różnych stopniach sprawności.
- 7) Obraz dostosowania środowiska zurbanizowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami przedstawiają wyniki badań prowadzonych przez instytucje państwowe i organizacje społeczne. Przykładowo na terenie województwa mazowieckiego całkowicie dostępne dla osób z niepełnosprawnościami jest tylko 9,1% obiektów użyteczności publicznej⁴. Z kolei według raportu Najwyższej Izby Kontroli (z 2013 r.) w województwie podlaskim jedynie 9% nowo budowanych obiektów spełnia wymogi pełnej dostępności⁵.

W związku z tym, kierunkiem działań podmiotów krajowych, samorządowych, gospodarczych oraz edukacyjnych – w tym podmiotów wdrażających działania współfinansowane ze środków EFS, EFRR i FS – powinno być faktyczne wykorzystanie koncepcji uniwersalnego projektowania lub mechanizmu racjonalnych usprawnień.

- 8) Zasada równości szans kobiet i mężczyzn jest w przypadku funduszy unijnych jedną z naczelnych i podstawowych zasad horyzontalnych, obowiązujących w całej UE. Ma ona swoją podstawę prawną w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, który wskazuje że UE *zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami oraz ochronę praw dziecka*. Kwestia równości szans kobiet i mężczyzn została również uregulowana na gruncie prawa polskiego, przede wszystkim w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, której art. 33 stanowi, że: *Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym,*

⁴ Stan dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim, źródło: <http://www.mcps.com.pl/plik.php?plik=raport1.pdf>.

⁵ Dostępność obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim, nr ewid. 171/2012/P12127/LBI, LBI-4101-07-00/2012, źródło: <http://www.nik.gov.pl/plik/id,4642,vp,6180.pdf>.

politycznym, społecznym i gospodarczym. Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń.

- 9) Troska o przestrzeganie zasady równości szans kobiet i mężczyzn oprócz obowiązku prawnego, wynikającego z przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Traktatu o Unii Europejskiej i innych, powiązanych z nim dokumentów UE, przynosi również realne i rzeczywiste korzyści ekonomiczno – społeczne, a także jest niezbędnym warunkiem realizacji celów strategicznych Strategii Europa 2020, dotyczących stworzenia trwałego wzrostu gospodarczego i rozwoju społeczeństwa zwłaszcza w kontekście wyrównywania wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn.
- 10) Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, a także zasada równości szans kobiet i mężczyzn, ze względu na swój charakter, w głównej mierze będą realizowane w ramach PO współfinansowanych z EFS. Nie oznacza to jednak, że automatycznie pozostałe fundusze są neutralne wobec tych zasad. W związku z horyzontalnym charakterem przedmiotowych zasad **wszystkie PO realizowane w ramach funduszy polityki spójności powinny zaplanować mechanizmy pozwalające na przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i płeć.**

5. Rozdział – Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS

5.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych

- 1) W ramach PO współfinansowanych z EFS⁶ stosuje się podwójne podejście (*dual approach*). Zgodnie z art. 3 i 8 rozporządzenia dotyczącego EFS, zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

⁶ Tam gdzie w Wytocznych jest mowa o „PO współfinansowanych z EFS” należy przez to rozumieć Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 oraz regionalny program operacyjny w części współfinansowanej z EFS.

powinna być wdrażana w postaci specjalnie dedykowanego, jednego (lub więcej) priorytetu inwestycyjnego, skierowanego na zwalczanie wszelkich form dyskryminacji, a także zwiększanie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Działania te powinny być realizowane z myślą o poprawie integracji w zakresie zatrudnienia, kształcenia i szkolenia, a tym samym o pogłębianiu włączenia społecznego, zmniejszaniu nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz ułatwianiu przejścia od opieki instytucjonalnej do środowiskowej, w szczególności w przypadku osób, które doświadczają dyskryminacji z kilku powodów jednocześnie. Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami powinna być także stosowana we wszystkich priorytetach inwestycyjnych, a co za tym idzie, działania na rzecz równości szans powinny zostać przewidziane horyzontalnie w ramach przygotowywania szczegółowego opisu osi priorytetowej, a później w regulaminie konkursu lub informacji o naborze.

- 2) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR⁷ lub FS, zaleca się stosowanie podwójnego podejścia (*dual approach*). W uzasadnionych przypadkach, gdy IZ podejmie taką decyzję, jest możliwe realizowanie wyłącznie podejścia horyzontalnego.
- 3) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR i FS, które nie przewidują w sposób bezpośredni wsparcia przeznaczonego dla osób z niepełnosprawnościami, planowane do realizacji wsparcie w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, jak również przygotowywany regulamin konkursu lub informacja o naborze są analizowane pod kątem potencjalnego wpływu finansowanych działań na sytuację osób z niepełnosprawnościami. Szczególnie istotne jest przeanalizowanie możliwości wystąpienia negatywnych skutków realizacji pomocy w postaci ograniczonego dostępu osób z niepełnosprawnościami do rezultatów wsparcia. Należy pamiętać, że pomimo iż projekt może nie zakładać bezpośredniej pomocy osobom o różnych potrzebach funkcjonalnych, to jednak trwałe efekty takich projektów, jak np. wybudowana droga czy rozwiązania z zakresu TIK, będą służyć wszystkim, również osobom z niepełnosprawnościami.

⁷ Tam gdzie w Wytycznych jest mowa o „PO współfinansowanych z EFRR” należy również rozumieć tę część regionalnych programów operacyjnych, która jest współfinansowana z EFRR.

5.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych

- 1) Instytucje uczestniczące w realizacji PO są zobligowane, aby wszystkie tworzone m.in. w projektach zasoby cyfrowe (w tym strony internetowe, publikowane dokumenty i informacje, formularze wniosków o dofinansowanie projektu, platformy elektroniczne, materiały multimedialne, szkolenia e-learningowe) były zgodne z § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. poz. 526, z późn. zm.), zgodnie z którym: *„W systemie teleinformatycznym (...) należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA, określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia”*.
- 2) Organizowane przez instytucje uczestniczące w realizacji PO lub przez beneficjentów spotkania otwarte, niewymagające rejestracji uczestników, oraz wszystkie działania świadczone w ramach projektów, w których na etapie rekrutacji zidentyfikowano możliwość udziału osób z niepełnosprawnościami, są realizowane w budynkach dostępnych architektonicznie dla osób z niepełnosprawnościami zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.), w szczególności z art. 5 ust. 1 tej ustawy, który określa warunki projektowania i budowania oraz zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.) oraz z zasadami wiedzy technicznej.
- 3) W ramach projektów ogólnodostępnych, w szczególności w przypadku braku możliwości świadczenia usługi spełniającej kryteria wymienione w pkt 2, w celu zapewnienia możliwości pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami, należy zastosować mechanizm racjonalnych usprawnień.
- 4) W odniesieniu do projektów realizowanych ze środków EFS, EFRR i FS oznacza to możliwość finansowania specyficznych usług dostosowawczych lub oddziaływania na szeroko pojętą infrastrukturę, nieprzewidzianych z góry we wniosku o dofinansowanie projektu, lecz uruchamianych wraz z pojawieniem się w projekcie (w charakterze uczestnika lub personelu) osoby z niepełnosprawnością.

- 5) Każde racjonalne usprawnienie wynika z relacji przynajmniej trzech czynników: dysfunkcji związanej z danym uczestnikiem projektu, barier otoczenia oraz charakteru usługi realizowanej w ramach projektu.
- 6) W projektach dedykowanych, w tym zorientowanych wyłącznie lub przede wszystkim na osoby z niepełnosprawnościami (np. osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi) oraz projektach skierowanych do zamkniętej grupy uczestników (np. dzieci określonego ośrodka wychowania przedszkolnego), wydatki na sfinansowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień są wskazane we wniosku o dofinansowanie projektu.
- 7) W ramach przykładowego katalogu kosztów racjonalnych usprawnień jest możliwe sfinansowanie:
 - a) kosztów specjalistycznego transportu na miejsce realizacji wsparcia;
 - b) dostosowania architektonicznego budynków niedostępnych (np. zmiana miejsca realizacji projektu; budowa tymczasowych podjazdów; montaż platform, wind, podnośników; właściwe oznakowanie budynków poprzez wprowadzanie elementów kontrastowych i wypukłych celem właściwego oznakowania dla osób niewidomych i słabowidzących itp.);
 - c) dostosowania infrastruktury komputerowej (np. wynajęcie lub zakup i instalacja programów powiększających, mówiących, kamer do kontaktu z osobą posługującą się językiem migowym, drukarek materiałów w alfabecie Braille'a);
 - d) dostosowania akustycznego (wynajęcie lub zakup i montaż systemów wspomagających słyszenie, np. pętli indukcyjnych, systemów FM);
 - e) asystenta tłumaczącego na język łąwy;
 - f) asystenta osoby z niepełnosprawnością;
 - g) tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;
 - h) przewodnika dla osoby mającej trudności w widzeniu;
 - i) alternatywnych form przygotowania materiałów projektowych (szkoleniowych, informacyjnych, np. wersje elektroniczne dokumentów, wersje w druku powiększonym, wersje pisane alfabetem Braille'a, wersje w języku łąwym, nagranie tłumaczenia na język migowy na nośniku elektronicznym, itp.);

- j) zmiany procedur;
 - k) wydłużonego czasu wsparcia (wynikającego np. z konieczności wolniejszego tłumaczenia na język migowy, wolnego mówienia, odczytywania komunikatów z ust, stosowania języka łatwego itp.);
 - l) dostosowania posiłków, uwzględniania specyficznych potrzeb żywieniowych wynikających z niepełnosprawności.
- 8) Każdy wydatek poniesiony w celu ułatwienia dostępu i uczestnictwa w projekcie osób z niepełnosprawnościami jest kwalifikowalny, o ile nie stanowi wydatku niekwalifikowalnego na mocy przepisów unijnych oraz Wytocznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020.
- 9) Łączny koszt racjonalnych usprawnień na jednego uczestnika w projekcie nie może przekroczyć 12 tys. PLN.
- 10) IZ zapewnia możliwość finansowania i kwalifikowania wydatków związanych z mechanizmem racjonalnych usprawnień np. w przypadku projektów EFS poprzez elastyczność budżetu projektu, o której mowa w Wytocznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020. Umożliwi to beneficjentom dokonywanie przesunięć środków w ramach budżetu na ten cel, w momencie pojawienia się w projekcie specjalnych potrzeb osoby lub osób z niepełnosprawnościami.
- 11) W przypadku braku możliwości pokrycia wydatków związanych z mechanizmem racjonalnych usprawnień, IZ umożliwia wnioskowanie o zwiększenie wartości dofinansowania projektu w sposób pozwalający na szybkie podjęcie decyzji.
- 12) Decyzję w sprawie finansowania mechanizmu racjonalnych usprawnień podejmuje właściwa instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy o dofinansowanie projektu, biorąc pod uwagę zasadność i racjonalność poniesienia dodatkowych kosztów.
- 13) Właściwa instytucja zobowiązuje beneficjenta, w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu, do uzasadnienia konieczności poniesienia kosztu

racjonalnego usprawnienia z zastosowaniem najbardziej efektywnego dla danego przypadku sposobu (np. prymat wynajmu nad zakupem).

14) Instytucja może podjąć decyzję o utworzeniu w ramach dostępnej alokacji na Oś priorytetową/Działanie/Poddziałanie rezerwy środków przeznaczonej na finansowanie wydatków związanych z mechanizmem racjonalnych usprawnień.

15) Co do zasady, wszystkie produkty projektów realizowanych ze środków EFS, EFRR i FS (produkty, towary, usługi, infrastruktura) są dostępne dla wszystkich osób, w tym również dostosowane do zidentyfikowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że muszą być zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania, opartego na ośmiu regułach⁸:

1. Użyteczność dla osób o różnej sprawności
2. Elastyczność w użytkowaniu
3. Proste i intuicyjne użytkowanie
4. Czytelna informacja
5. Tolerancja na błędy
6. Wygodne użytkowanie bez wysiłku
7. Wielkość i przestrzeń odpowiednie dla dostępu i użytkowania
8. Percepcja równości⁹.

16) Nowa infrastruktura wytworzona w ramach projektów powinna być zgodna z koncepcją uniwersalnego projektowania, bez możliwości odstępstw od stosowania wymagań prawnych w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnością wynikających z obowiązujących przepisów budowlanych.

⁸ http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/pubs_p/docs/poster.pdf

⁹ Regułę z pkt 8 definiuje się w następujący sposób: „Projekt winien minimalizować możliwość postrzegania indywidualnego jako dyskryminujące”(źródło: Konrad Kaletsch, 2009, *The Eighth Principle of Universal Design* [w:] *Design for All* [online]. Newsletter Design For All, Vol-4 march 2009. New Delhi: Institute of India 2009, str. 67–72. [dostęp: 25 czerwca 2009]. Dostęp w World Wide Web: http://www.designforall.in/newsletter_March2009.pdf.) jest to zgodne z art. 9 i 19 Konwencji, które wskazują na samodzielne i na równych prawach korzystanie ze środowiska zurbanizowanego, usług, produktów i dostępu do TIK w sposób, który nie prowadzi do dyskryminacji i stygmatyzacji z uwagi na niepełnosprawność.

- 17) Decyzja w zakresie dostosowania danego produktu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami powinna być każdorazowo poprzedzona analizą dostępności do potrzeb potencjalnych użytkowników danego produktu projektu i możliwością wystąpienia wśród nich osób z niepełnosprawnościami.
- 18) W przypadku szczególnych projektów, w których zasada dostępności produktów nie znajduje zastosowania, w treści wniosku o dofinansowanie projektu powinna znaleźć się informacja o „neutralności” produktu wraz z uzasadnieniem, dlaczego produkt projektu nie będzie spełniał kryterium dostępności. Zasadność takiego wyłączenia jest oceniana przez instytucję dokonującą oceny wniosków o dofinansowanie projektów.
- 19) W przypadku spotkań (konferencje itp.) organizowanych przez instytucje uczestniczące w realizacji PO, każdorazowo umieszczają one w formularzach zgłoszeniowych zapytanie o specjalne potrzeby uczestników. Zgłoszenie specjalnej potrzeby obliguje ww. instytucje do jej spełnienia w możliwie największym stopniu, w szczególności poprzez zapewnienie następujących warunków:
- a) sale konferencyjne są dostępne dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (dostępne windy/ podjazdy, wyraźne oznakowanie, pomieszczenia sanitarne dostępne dla osób z niepełnosprawnością, windy zaopatrzone w przyciski (nie sensory dotykowe) itp.);
 - b) dokumenty i inne materiały są opracowane w dostępnej formie, w szczególności należy unikać skanów dokumentów papierowych – należy udostępniać wersje plików w postaci umożliwiającej przeszukiwanie treści, np. „PDF”, „Word”, które pozwalają na odczytanie dokumentów przez czytniki dla osób z dysfunkcją wzroku;
 - c) zapewnione są materiały informacyjne w różnych formatach, np. wersje w druku powiększonym, wersje elektroniczne dokumentów, wersje w języku łatwym, nagranie tłumaczenia na język migowy na nośniku elektronicznym, audiodeskrypcje, materiały w alfabecie Braille’a itp.;
 - d) transmisje audiowizualne na żywo są zaopatrzone przynajmniej w napisy lub zapewniona jest usługa tłumacza migowego lub tłumacza przewodnika;
 - e) stosowane są systemy wspomagające słyszenie (pętle indukcyjne, systemy FM);

- f) zapewniona jest usługa asystenta osobistego;
 - g) zapewniona jest możliwość wstępu osobie z niepełnosprawnością z psem asystującym;
 - h) innych warunków wynikających z potrzeb osoby z niepełnosprawnością, która zgłosiła chęć uczestnictwa w spotkaniu.
- 20) Należy być również przygotowanym na udostępnienie wersji elektronicznych publikacji lub dokumentów, będących przedmiotem spotkania. Rekomenduje się umieszczanie przy informacjach o odbywających się spotkaniach adnotacji zachęcającej potencjalnych uczestników do zgłaszania ewentualnych specjalnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności.
- 21) Należy zagwarantować możliwość uczestnictwa reprezentantów środowiska osób z niepełnosprawnościami w pracach komitetu monitorującego PO. Może się to wiązać z koniecznością zapewnienia dodatkowych usług (np. dywersyfikacja typów materiałów informacyjnych, usługi asystenckie) dla niepełnosprawnych członków komitetu monitorującego, w przypadku występowania specyficznych barier funkcjonalnych.
- 22) Przyjmowane rozwiązania i dokumenty programowe są poddawane konsultacjom społecznym również z reprezentantami różnych grup osób z niepełnosprawnościami, w tym z branżowymi organizacjami pozarządowymi o zasięgu regionalnym i lokalnym.

5.2.1 Sekcja – Wybór projektów

- 1) We wniosku o dofinansowanie projektów finansowanych ze środków EFS, EFRR lub FS wymaga się wskazania sposobu realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w ramach projektu. Minimalnym wymogiem w przypadku oceny projektów pod kątem niniejszej zasady jest umieszczenie w karcie oceny projektu (lub innym dokumencie pełniącym tę funkcję) przynajmniej jednego pytania oceniającego spełnianie lub neutralność danego projektu w odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Instytucja dokonująca oceny projektów (w ramach karty oceny projektu lub innego równoważnego dokumentu) musi ocenić uzasadnienie i informacje zawarte przez wnioskodawcę we wniosku

o dofinansowanie projektu, wskazujące dlaczego dany projekt spełnia ww. zasadę lub jest w stosunku do niej neutralny, z uwzględnieniem podrozdziału 5.2 pkt 17 i 18.

- 2) Podczas oceny wniosków o dofinansowanie projektów infrastrukturalnych, konieczna jest ocena zgodności danego projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania. W związku z tym, IZ zapewnia, że wnioskodawca w ramach wniosku o dofinansowanie projektu umieszcza opis dostępności nowo tworzonej inwestycji, z uwzględnieniem rodzajów niepełnosprawności.
- 3) Przy wyborze projektów jest możliwe zastosowanie kryterium premiującego dodatkowymi punktami wnioskodawców, którzy na etapie tworzenia wniosku o dofinansowanie projektu zadeklarują zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami jako personelu projektu. Dodatkowo, tam gdzie jest to zasadne w przypadku projektów współfinansowanych z EFS, przy realizacji zamówień publicznych zaleca się stosowanie klauzul społecznych w zakresie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.

5.2.2 Sekcja – Kontrola¹⁰

- 1) Kwestie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami są sprawdzane w ramach ogólnych kontroli projektów. Nie przewiduje się oddzielnych kontroli projektów wyłącznie dla oceny wypełniania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- 2) W ramach kontroli, o których mowa w pkt 1, weryfikuje się czy działania zostały zrealizowane zgodnie z założeniami określonymi we wniosku o dofinansowanie projektu i informacjami wskazanymi we wniosku o płatność lub innymi równorzędnymi dokumentami. Ocenie podlegają w szczególności mechanizmy zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w tym eliminowanie czynników ograniczających dostępność. Weryfikacja przez instytucję do tego wyznaczoną powinna być oparta o specjalnie dedykowane pytanie w liście kontrolującej dany projekt, a informacja w tym zakresie powinna być zawarta w informacji pokontrolnej.
- 3) W zakresie zastosowania koncepcji uniwersalnego projektowania, kontroli podlegają również produkty wytworzone w ramach projektu, dotyczy to produktów trwałych

¹⁰ Kontrola odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

(np. budynek, droga, stworzona strona internetowa, urządzenie, opracowany raport itp.).

5.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość¹¹

- 1) Zgodnie z art. 50 pkt 4 i art. 52 pkt 2 lit. i rozporządzenia ogólnego, należy w ramach sprawozdania składanego w roku 2017, 2019, a także w sprawozdaniu końcowym¹² wskazać informacje na temat szczególnych przedsięwzięć mających na celu realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym w szczególności zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- 2) W celu przygotowania przez IZ sprawozdań rocznych z całego PO i innych dokumentów sprawozdawczych w ramach PO przez IP/IW, w przypadku PO współfinansowanych z EFS i EFRR należy obligatoryjnie wskazać informacje o liczbie projektów (wraz z udziałem procentowym w ramach wszystkich realizowanych projektów), w których zadeklarowano brak zastosowania zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo w przypadku PO współfinansowanych z EFS (a w przypadku innych funduszy jest to zalecane) należy opisać postęp w realizacji działań na rzecz włączenia zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Opis ten może zawierać m.in., w zależności od instytucji:
 - a) wskazanie jakie bariery/problemy powstały w zakresie zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz jakie podjęto działania zaradcze;
 - b) informacje dotyczące realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami zebrane przez IZ, IP lub IW w ramach złożonych przez beneficjentów wniosków o dofinansowanie

¹¹ Monitorowanie i sprawozdawanie odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie sprawozdawczości na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

¹² Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/207 z dnia 20 stycznia 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdania z postępów, formatu dokumentu służącego przekazywaniu informacji na temat dużych projektów, wzorów wspólnego planu działania, sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia”, deklaracji zarządczej, strategii audytu, opinii audytowej i rocznego sprawozdania z kontroli oraz metodyki przeprowadzania analizy kosztów i korzyści, a także zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” (Dz. Urz. UE L 38 z 13.02.2015, str. 1).

projektu, kart oceny projektów, wniosków o płatność i wyników przeprowadzonych kontroli projektów;

- c) opis działań podjętych w poszczególnych obszarach realizacji PO (np. rynek pracy, edukacja) przez IZ, IP lub IW, aby upowszechnić realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
 - d) wyniki ewentualnych badań ewaluacyjnych i analiz pozwalających na podsumowanie działań z zakresu realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
 - e) przykłady „dobrych praktyk” z zakresu wdrażania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami na poziomie projektów i działań IZ, IP lub IW.
- 3) W przypadku projektów współfinansowanych z EFS, EFRR i FS narzędziem sprawozdawczym w projekcie jest wniosek o płatność. Instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy zobowiązuje beneficjenta w decyzji albo w umowie o dofinansowanie projektu do wykazania i opisanie w części wniosku o płatność dotyczącej postępu rzeczowego z realizacji projektu, które z „działań równościowych” zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie projektu zostały zrealizowane oraz w jaki sposób realizacja projektu wpłynęła na sytuację osób z niepełnosprawnościami. W celu weryfikacji realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w ramach listy sprawdzającej (lub analogicznego dokumentu) do wniosku o płatność powinno znaleźć się pytanie weryfikujące to zagadnienie. Co do zasady, w projektach współfinansowanych z EFS w ramach celów tematycznych: 8 *promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników*, 9 *promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*, 10 *inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie*, 11 *wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej* będzie monitorowany udział osób z niepełnosprawnościami – zgodnie z definicjami wskaźników określonymi w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020.

5.2.4 Sekcja – Ewaluacja¹³

- 1) IZ przeprowadza przynajmniej raz w trakcie okresu realizacji PO ewaluację dotyczącą wdrażania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Badanie to może być częścią całościowej oceny realizacji zasad horyzontalnych. Warunkiem przeprowadzenia niniejszego badania jest uzyskanie takiego poziomu zaawansowania PO, który pozwoli na dokonanie pogłębionych analiz. Z drugiej strony, jest konieczna realizacja badania w takim terminie, aby jego wyniki mogły zostać wykorzystane do usprawnienia lub dokonania zmian w PO (np. w ramach przeglądu śródkresowego).
- 2) Wyniki tego typu ewaluacji mogą zostać wykorzystane w związku z rocznymi sprawozdaniami z wdrażania PO, które będą przedłożone Komisji Europejskiej w roku 2017 i 2019, i które powinny zawierać m.in. informacje odnośnie działań podjętych w obszarze zapobiegania dyskryminacji, w tym w szczególności zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- 3) Zaleca się, aby w każdym planowanym przez IZ i IP badaniu ewaluacyjnym Wykonawca badania ewaluacyjnego analizował dane zagadnienie, proces lub obszar również pod kątem realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, już na etapie konstruowania założeń badania należy przeanalizować, czy w badanym obszarze mogą wystąpić jakieś istotne różnice w skutkach interwencji dla osób z niepełnosprawnościami i czy w związku z tym nie należy postawić dodatkowych pytań badawczych.

5.2.5 Sekcja – Informacja i promocja¹⁴

W przypadku zadań z zakresu informacji i promocji realizowanych przez IZ, IP lub IW w zakresie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, mają zastosowanie, w zależności od potrzeb, następujące działania:

¹³ Ewaluacja odbywa się zgodnie z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

¹⁴ UWAGA: Wymienione w Sekcji 5.2.5 działania są realizowane głównie z pomocy technicznej zgodnie z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie wykorzystania środków pomocy technicznej 2014-2020. Należy tutaj jednocześnie podkreślić, iż zgodnie z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 w przypadku projektów współfinansowanych z EFS wydatki na działania świadomościowe (m.in. kampanie informacyjno-promocyjne), co do zasady nie są kwalifikowalne w ramach kosztów bezpośrednich.

- a) unikanie przekazu i jakichkolwiek innych elementów dyskryminujących, ośmieszających bądź utrwalających stereotypy ze względu na niepełnosprawność lub inne przesłanki wskazane w art. 7 rozporządzenia ogólnego, tj.: płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, wiek lub orientację seksualną;
- b) używanie niestereotypowego i zróżnicowanego przekazu w materiałach informacyjnych, opracowywanych przez instytucje np. pokazywanie osób z niepełnosprawnościami w aktywnych i różnych rolach społecznych;
- c) zróżnicowanie środków przekazu i kanałów komunikacji tak, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorczyń i odbiorców;
- d) udostępnianie na stronach internetowych danego PO materiałów (tworzonych i powstałych) lub odnośników do materiałów dotyczących zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (np. podręczniki, poradniki, opracowania);
- e) organizowanie spotkań informacyjnych zawierających porady, jak realizować zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w danym typie projektów np. przed ogłoszeniem konkursu dla danego działania;
- f) wyznaczenie co najmniej jednej¹⁵ osoby w systemie wdrażania PO wyspecjalizowanej w dziedzinie niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i będącej osobą „pierwszego kontaktu” dla pracowników instytucji systemu wdrażania PO lub beneficjentów – może to być ta sama osoba, o której mowa w sekcji 6.2.5;
- g) tworzenie warunków do dyskusji i wymiany doświadczeń, w szczególności poprzez organizowanie spotkań, konferencji, forów internetowych czy platform dla beneficjentów i instytucji zaangażowanych w realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- h) udostępnianie przykładów „dobrych praktyk” z zakresu wdrażania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

¹⁵ Z wyłączeniem Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

6. Rozdział – Realizacja zasady równości szans kobiet i mężczyzn w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS

6.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych

- 1) W ramach PO współfinansowanych z EFS stosuje się podwójne podejście (*dual approach*). Zgodnie z art. 3 i 7 rozporządzenia dotyczącego EFS zasada równości szans kobiet i mężczyzn powinna być wdrażana w postaci specjalnie dedykowanego, jednego (lub więcej) priorytetu inwestycyjnego, ukierunkowanego na wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym:
 - a) w dostępie do zatrudnienia;
 - b) w rozwoju kariery;
 - c) w zwalczaniu zjawiska feminizacji ubóstwa;
 - d) w zwalczaniu stereotypów związanych z płcią na rynku pracy;
 - e) w godzeniu życia zawodowego z prywatnym;
 - f) w równym podziale obowiązków opiekuńczych pomiędzy kobietami a mężczyznami;
 - g) w promowaniu równego wynagrodzenia za jednakową pracę.

Zasada ta powinna być także stosowana horyzontalnie zarówno we wszystkich priorytetach inwestycyjnych, jak i w całym systemie wdrażania PO, a co za tym idzie działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn powinny zostać przewidziane w różnych dokumentach programowych (np. w regulaminie konkursu).

- 2) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR i FS, tam gdzie zostały zdiagnozowane nierówności szans kobiet i mężczyzn, zaleca się zastosowanie podwójnego podejścia (*dual approach*). W uzasadnionych przypadkach, gdy IZ podejmie taką decyzję, jest możliwe realizowanie wyłącznie podejścia horyzontalnego.
- 3) W przypadku PO, które zostały uznane za neutralne¹⁶ w stosunku do zasady równości szans kobiet i mężczyzn, planowane do realizacji wsparcie w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych powinno być przeanalizowane pod kątem potencjalnego wpływu finansowanych działań na sytuację kobiet i mężczyzn. Głównie zaś jest istotne

¹⁶ Należy tutaj rozumieć wskazanie przez daną IZ w treści PO (w opisie dotyczącym zasady równości szans kobiet i mężczyzn) neutralnego charakteru programu wobec przedmiotowej zasady.

przeanalizowanie możliwości wystąpienia negatywnych skutków realizacji pomocy np. w postaci ograniczonego dostępu do rezultatów wsparcia dla jednej z płci. Należy bowiem pamiętać, że pomimo iż projekt może nie zakładać wsparcia skierowanego bezpośrednio do osób, to jednak efekty takich projektów (np. wybudowanie drogi, czy rozwiązania z zakresu TIK) mogą mieć różny wpływ na funkcjonowanie zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

6.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych

Zgodnie z art. 7 rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia uwzględniania i propagowania równości mężczyzn i kobiet oraz uwzględniania perspektywy równości szans kobiet i mężczyzn w trakcie przygotowywania i wdrażania PO, w tym w odniesieniu do monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji. Oznacza to, iż na każdym poziomie działań zostaną zaplanowane mechanizmy pozwalające na realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Zasada ta zostanie zatem uwzględniona w następujących obszarach wdrażania PO:

6.2.1 Sekcja – Wybór projektów

W przypadku wyboru projektów złożonych do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym, szczególnie ważna jest ocena przez instytucje do tego upoważnione, zgodności złożonego wniosku z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, o czym decyduje przyjęte w danym PO podejście:

- 1) W przypadku PO współfinansowanych z EFS, zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa, przy ocenie projektów obligatoryjne zastosowanie w karcie oceny projektu (lub innym dokumencie pełniącym tę funkcję) będzie mieć standard minimum. Dopuszcza się możliwość - tam gdzie zastosowanie standardu minimum jest ograniczone - zmniejszenia przez IZ wymaganej liczby punktów niezbędnych do spełnienia standardu minimum do minimum 1 punktu (za zgodą komitetu monitorującego PO wyrażoną w uchwale). Istnieje również możliwość (za zgodą komitetu monitorującego PO wyrażoną w uchwale) zwiększenia wymaganej minimalnej liczby punktów jaką musi uzyskać wniosek o dofinansowanie projektu za standard minimum lub określenia, które kryteria oceny w standardzie minimum muszą zostać obligatoryjnie spełnione.
- 2) W PO współfinansowanych z EFRR lub FS nie ma konieczności stosowania standardu minimum, natomiast minimalnym wymogiem w przypadku oceny projektów

pod kątem zasady równości szans kobiet i mężczyzn jest umieszczenie w karcie oceny projektu (lub innym dokumencie pełniącym tę funkcję) przynajmniej jednego pytania oceniającego spełnianie lub neutralność danego projektu w odniesieniu do równości szans kobiet i mężczyzn. Instytucja dokonująca oceny projektów (w ramach karty oceny projektu lub innego równoważnego dokumentu) musi ocenić uzasadnienie i informacje zawarte przez wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie projektu, wskazujące dlaczego dany projekt spełnia zasadę równości szans kobiet i mężczyzn lub jest neutralny w stosunku do niej.

- 3) W przypadku wszystkich funduszy jest zalecane zastosowanie dodatkowych kryteriów, zachęcających wnioskodawców do składania wniosków o dofinansowanie projektów, w większym stopniu zwracających uwagę na równość szans kobiet i mężczyzn (np. *„projekt otrzymuje dodatkowe ... pkt za objęcie działaniami większego o co najmniej ...% odsetka tej płci, która jest w danym obszarze w trudniejszej sytuacji”*), czy zastosowanie kryterium wskazującego, w jaki sposób wniosek musi uwzględniać równość szans (np. *„wszystkie szkolenia realizowane w ramach projektu będą zawierały wsparcie towarzyszące dla ich uczestników/czek w postaci zapewnienia opieki nad osobami zależnymi”*).
- 4) W przypadku wsparcia realizowanego w ramach pomocy technicznej, kryteria oceny projektów będą opracowywane zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie wykorzystania środków pomocy technicznej na lata 2014-2020.

6.2.2 Sekcja – Kontrola¹⁷

- 1) Kwestie równości szans kobiet i mężczyzn są sprawdzane w ramach ogólnych kontroli projektów. Nie przewiduje się oddzielnych kontroli projektów wyłącznie dla oceny spełniania zasady równości szans kobiet i mężczyzn.
- 2) Kontrola powinna obejmować przede wszystkim weryfikację na poziomie wdrażania projektu, czy działania z zakresu równości szans kobiet i mężczyzn zostały zrealizowane zgodnie z założeniami, określonymi we wniosku o dofinansowanie projektu i informacjami wskazanymi we wniosku o płatność lub innymi równorzędnymi dokumentami. Weryfikacja przez instytucję do tego wyznaczoną powinna być oparta o specjalnie dedykowane pytanie w liście kontrolującej dany projekt, a informacja w tym zakresie powinna być zawarta w informacji pokontrolnej.

¹⁷ Kontrola odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

6.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość¹⁸

- 1) Zgodnie z art. 50 pkt 4 i art. 52 pkt 2 lit. i rozporządzenia ogólnego, należy w ramach sprawozdania składanego w roku 2017, 2019, a także w sprawozdaniu końcowym¹⁹ wskazać informacje na temat szczególnych przedsięwzięć mających na celu realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn.
- 2) W celu przygotowania przez IZ sprawozdań rocznych z całego PO i innych dokumentów sprawozdawczych w ramach danego PO przez IP/IW, w przypadku PO współfinansowanych z EFS należy wskazać obowiązkowo (a w przypadku innych funduszy jest to zalecane) opis postępu w realizacji działań w zakresie zasady równości szans kobiet i mężczyzn (także w realizacji wszelkich konkretnych inicjatyw związanych z równością szans kobiet i mężczyzn). Opis ten może. zawierać m.in., w zależności od instytucji:
 - a) wskazanie jakie bariery/problemy powstały w zakresie zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz jakie podjęto działania zaradcze;
 - b) informacje i wnioski płynące z treści złożonych przez beneficjentów wniosków o płatność i wyników przeprowadzonych kontroli projektów;
 - c) opis działań podjętych przez IZ, IP lub IW w poszczególnych obszarach PO (np. rynek pracy, przedsiębiorczość, TIK itd.), aby upowszechnić realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
 - d) wyniki ewentualnych badań ewaluacyjnych i analiz, o których mowa w pkt 3, pozwalających na podsumowanie działań z zakresu realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
 - e) przykłady „dobrych praktyk” z zakresu wdrażania zasady równości szans kobiet i mężczyzn na poziomie projektów i działań IZ, IP lub IW.

¹⁸ Monitorowanie i sprawozdawanie odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie sprawozdawczości na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

¹⁹ Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/207 z dnia 20 stycznia 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdania z postępów, formatu dokumentu służącego przekazywaniu informacji na temat dużych projektów, wzorów wspólnego planu działania, sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia”, deklaracji zarządczej, strategii audytu, opinii audytowej i rocznego sprawozdania z kontroli oraz metodyki przeprowadzania analizy kosztów i korzyści, a także zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”.

- 3) W każdym PO instytucje odpowiedzialne za monitorowanie programów operacyjnych mogą dokonywać okresowych analiz w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn, w celu ewentualnej zmiany prowadzonych działań i lepszego dopasowania wsparcia do faktycznych potrzeb kobiet i mężczyzn. Analiza taka powinna opierać się o wyniki prowadzonych badań ewaluacyjnych i monitorowania realizacji PO. Zgodnie z art. 5 rozporządzenia dotyczącego EFS, wszystkie wskaźniki wspólne dotyczące osób powinny być podawane w podziale na płeć. Podejście to należy zastosować również do monitorowania wskaźników specyficznych i wskaźników zawartych na Wspólnej Liście Wskaźników Kluczowych, w tym także w innych niż EFS funduszach (tam gdzie jest to zasadne).
- 4) W przypadku PO współfinansowanych z EFS narzędziem sprawozdawczym w projekcie jest wniosek o płatność. Właściwa instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy w ramach PO, zobowiązuje beneficjenta w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu do wskazywania obligatoryjnie w części dotyczącej postępu rzeczowego z realizacji projektu, które z działań równościowych zaplanowanych w ramach wniosku o dofinansowanie projektu zostały zrealizowane, a także do wskazania (o ile będą występować) problemów lub trudności w realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projekcie. W celu weryfikacji realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach listy sprawdzającej do wniosku o płatność, powinno znaleźć się pytanie weryfikujące to zagadnienie.
- 5) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR i FS sprawozdawczość z realizowanych działań na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn w ramach konkretnych projektów powinna odbywać się we wniosku o płatność. Zastosowanie powinno mieć zawarcie przynajmniej jednego pytania dotyczącego zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach listy sprawdzającej do dokumentu przedkładanego przez beneficjenta.
- 6) Wskazane jest również, aby w skład komitetów monitorujących, które są odpowiedzialne za rozpatrywanie działań z zakresu promowania równości szans kobiet i mężczyzn (art. 110 rozporządzenia ogólnego) i innych gremiów decyzyjnych, zostali włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn.

6.2.4 Sekcja – Ewaluacja²⁰

- 1) IZ przeprowadza przynajmniej raz w trakcie okresu realizacji PO ewaluację dotyczącą wdrażania zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Badanie to może być częścią całościowej oceny realizacji zasad horyzontalnych. Warunkiem przeprowadzenia niniejszego badania jest uzyskanie takiego poziomu zaawansowania PO, który pozwoli na dokonanie pogłębionych analiz. Z drugiej strony, jest konieczna realizacja badania w takim terminie, aby jego wyniki mogły zostać wykorzystane do usprawnienia lub dokonania zmian w PO (np. w ramach przeglądu śródkresowego).
- 2) Wyniki tego typu ewaluacji mogą zostać wykorzystane w związku z rocznymi sprawozdaniami z wdrażania PO, które będą przedłożone Komisji Europejskiej w roku 2017 i 2019 i które powinny zawierać m.in. informacje odnośnie przedsięwzięć podjętych na rzecz realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn.
- 3) Jest zalecane, aby w każdym planowanym badaniu ewaluacyjnym, Wykonawca badania ewaluacyjnego analizował dane zagadnienie, proces lub obszar również pod kątem realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Ponadto, już na etapie konstruowania założeń badania należy przeanalizować, czy w badanym obszarze mogą wystąpić jakieś istotne różnice w skutkach interwencji dla kobiet i mężczyzn i czy w związku z tym nie należy postawić dodatkowych pytań badawczych. W badaniach ewaluacyjnych (tam gdzie jest to możliwe i uzasadnione) należy także zbierać i przedstawiać dane w podziale na płeć, a także dokonywać analizy wyników z uwzględnieniem kategorii płci.
- 4) Przy przygotowaniu założeń do badania osoby odpowiedzialne za ewaluację powinny brać pod uwagę sprawozdania okresowe i roczne pod kątem analizy osiągniętych wartości wskaźników i analizy realizacji polityki równych szans kobiet i mężczyzn.

²⁰ Szczegółowe warunki i procedury procesu ewaluacji powinny być zgodne z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

6.2.5 Sekcja – Informacja i promocja²¹

W przypadku zadań z zakresu informacji i promocji realizowanych przez IZ, IP lub IW w zakresie zasady równości szans kobiet i mężczyzn powinny mieć zastosowanie, w zależności od potrzeb instytucji, następujące działania:

- a) udostępnianie na stronach internetowych danego PO wszelkich materiałów (tworzonych i powstałych) lub odnośników do materiałów na temat zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
- b) organizowanie spotkań informacyjnych zawierających porady, jak realizować zasadę równości szans kobiet i mężczyzn w danym typie projektów, np. przed ogłoszeniem konkursu dla danego działania;
- c) wyznaczenie co najmniej jednej²² osoby w systemie wdrażania PO wyspecjalizowanej w dziedzinie równości szans kobiet i mężczyzn i będącej osobą „pierwszego kontaktu” dla pracowników instytucji systemu wdrażania PO lub beneficjentów – może to być tam sama osoba co wskazana w sekcji 5.2.5;
- d) tworzenie warunków do dyskusji i wymiany doświadczeń – poprzez organizowanie spotkań, konferencji, forów internetowych czy platform dla beneficjentów i instytucji zaangażowanych w realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
- e) używanie niestereotypowego i zróżnicowanego przekazu w materiałach informacyjnych opracowywanych przez instytucje, np. pokazywanie kobiet i mężczyzn w aktywnych, niestereotypowych rolach, zróżnicowanie kanałów komunikacji tak, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorczyń i odbiorców;
- f) unikanie przekazu i jakichkolwiek innych elementów dyskryminujących, ośmieszających bądź utrwalających stereotypy ze względu na płeć;

²¹ UWAGA: Wymienione w Sekcji 6.2.5 działania będą realizowane głównie z pomocy technicznej zgodnie z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie wykorzystania środków pomocy technicznej na lata 2014-2020. Należy tutaj jednocześnie podkreślić, iż zgodnie z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 w przypadku projektów współfinansowanych z EFS wydatki na działania świadomościowe (m.in. kampanie informacyjno-promocyjne i różne działania upowszechniające) co do zasady nie są kwalifikowane w ramach kosztów bezpośrednich.

²²Z wyłączeniem Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

- g) udostępnianie przykładów „dobrych praktyk” z zakresu wdrażania zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

Załącznik nr 1. Standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS

Czy projekt należy do wyjątku, co do którego nie stosuje się standardu minimum?		
☐ Tak		☐ Nie
<p>Wyjątki, co do których nie stosuje się standardu minimum:</p> <p>1) profil działalności beneficjenta (ograniczenia statutowe);</p> <p>2) zamknięta rekrutacja - projekt obejmuje (ze względu na swój zakres oddziaływania) wsparciem wszystkich pracowników/personel konkretnego podmiotu, wyodrębnionej organizacyjnie części danego podmiotu lub konkretnej grupy podmiotów wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu.</p> <p>W przypadku projektów, które należą do wyjątków, zaleca się również planowanie działań zmierzających do przestrzegania zasady równości szans kobiet i mężczyzn.</p>		
Standard minimum jest spełniony w przypadku uzyskania co najmniej 3 punktów ²³ za poniższe kryteria oceny.		
1.	We wniosku o dofinansowanie projektu zawarte zostały informacje, które potwierdzają istnienie (albo brak istniejących) barier równościowych w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.	
	☐ 0	☐ 1
2.	Wniosek o dofinansowanie projektu zawiera działania odpowiadające na zidentyfikowane bariery równościowe w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.	
	☐ 0	☐ 1
		☐ 2
3.	W przypadku stwierdzenia braku barier równościowych, wniosek o dofinansowanie projektu zawiera działania, zapewniające przestrzeganie zasady równości szans kobiet i mężczyzn, tak aby na żadnym etapie realizacji projektu tego typu bariery nie wystąpiły.	
	☐ 0	☐ 1
		☐ 2
4.	Wskaźniki realizacji projektu zostały podane w podziale na płeć i/lub został umieszczony opis tego, w jaki sposób rezultaty przyczynią się do zmniejszenia barier równościowych, istniejących w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.	
	☐ 0	☐ 1
		☐ 2
5.	We wniosku o dofinansowanie projektu wskazano jakie działania zostaną podjęte w celu zapewnienia równościowego zarządzania projektem.	

²³ W przypadku pozakonkursowych wniosków o dofinansowanie projektów powiatowych urzędów pracy, finansowanych ze środków Funduszu Pracy w ramach PO współfinansowanych z EFS na lata 2014-2020, jest wymagane uzyskanie co najmniej 2 punktów, o ile IZ (za zgodą komitetu monitorującego wyrażoną w uchwale) nie podejmie innej decyzji w stosunku do wymaganej liczby punktów.

	☐ 0	☐ 1
	Czy projekt jest zgodny z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn (na podstawie standardu minimum)?	
	☐ TAK	☐ NIE

INSTRUKCJA DO STANDARDU MINIMUM REALIZACJI ZASADY RÓWNOŚCI SZANS Kobiet i Mężczyzn w Programach Operacyjnych Współfinansowanych z EFS

Ocena zgodności projektów współfinansowanych z EFS, realizowanych w trybie konkursowym i pozakonkursowym, z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn odbywa się na podstawie niniejszego standardu minimum.

We wniosku o dofinansowanie projektu istnieje obowiązek wskazania informacji niezbędnych do oceny, czy spełniony został standard minimum zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Ocenie pod kątem spełniania zasady równości szans kobiet i mężczyzn podlega cała treść wniosku o dofinansowanie projektu, aczkolwiek IZ może wskazać w dokumentach dotyczących danego programu operacyjnego (np. instrukcji do wniosku o dofinansowanie projektu), w których częściach wniosku o dofinansowanie projektu jest rekomendowane umieszczenie informacji niezbędnych do oceny spełniania standardu minimum.

Standard minimum składa się z 5 kryteriów oceny, dotyczących charakterystyki projektu. Maksymalna liczba punktów do uzyskania wynosi 6 ponieważ kryterium nr 2 i 3 są alternatywne²⁴.

Wniosek o dofinansowanie projektu nie musi uzyskać maksymalnej liczby punktów za każde kryterium standardu minimum (wymagane są co najmniej 3 punkty²⁵). Brak uzyskania co najmniej 3 punktów w standardzie minimum jest równoznaczny z odrzuceniem wniosku lub skierowaniem go do negocjacji²⁶ (w przypadku projektów konkursowych) lub zwróceniem go

²⁴ Alternatywność tę należy rozumieć w sposób następujący: w przypadku stwierdzenia występowania barier równościowych oceniający bierze pod uwagę kryterium nr 2 w dalszej ocenie wniosku o dofinansowanie projektu (wybierając jednocześnie w kryterium nr 3 wartość „0”), zaś w przypadku braku występowania ww. barier – bierze pod uwagę kryterium nr 3 (analogicznie wybierając jednocześnie w kryterium nr 2 wartość „0”).

²⁵ W przypadku pozakonkursowych wniosków o dofinansowanie projektów powiatowych urzędów pracy finansowanych ze środków Funduszu Pracy w ramach PO współfinansowanych z EFS na lata 2014-2020 jest wymagane uzyskanie za standard minimum co najmniej 2 punktów, o ile IZ (za zgodą komitetu monitorującego wyrażoną w uchwale) nie podejmie innej decyzji w stosunku do wymaganej liczby punktów.

²⁶ Zgodnie z Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

do uzupełnienia (w przypadku projektów pozakonkursowych²⁷). Nie ma możliwości przyznawania części ułamkowych punktów za poszczególne kryteria w standardzie minimum.

Każde kryterium oceny w standardzie minimum jest oceniane niezależnie od innych kryteriów oceny. Nie zwalnia to jednak od wymogu zachowania logiki konstruowania wniosku o dofinansowanie projektu. Jeżeli we wniosku o dofinansowanie projektu zostanie wykazane np. że zdiagnozowane bariery równościowe w danym obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu dotyczą kobiet, natomiast we wskaźnikach zostanie zapisany podział na płeć ze wskazaniem na zdecydowanie większy udział mężczyzn we wsparciu, to osoba oceniająca może taki projekt skierować do uzupełnienia (tylko w przypadku projektów pozakonkursowych) albo negocjacji lub obniżyć punktację w standardzie minimum za dane kryterium oceny - w związku z brakiem logiki pomiędzy poszczególnymi elementami wniosku o dofinansowanie projektu.

Uwaga: Tam gdzie możliwość zastosowania standardu minimum jest znacząco ograniczona (lub nieuzasadniona) ze względu na charakterystykę udzielanego wsparcia, dopuszcza się możliwość zastosowania przez IZ (za zgodą komitetu monitorującego wyrażoną w uchwale) ograniczenia liczby wymaganych punktów standardu minimum do minimum 1 punktu. Istnieje również możliwość (za zgodą komitetu monitorującego wyrażoną w uchwale) zwiększenia wymaganej minimalnej liczby punktów jaką musi uzyskać wniosek o dofinansowanie projektu za standard minimum lub określenia, które kryteria oceny w standardzie minimum muszą zostać obligatoryjnie spełnione. Każdorazowo IZ występując do komitetu monitorującego z propozycją zmian w ww. zakresie powinna przedstawić stosowne uzasadnienie.

Wyjątki:

Decyzja o zakwalifikowaniu danego projektu do wyjątku należy do instytucji oceniającej wniosek o dofinansowanie projektu. W przypadku uznania przez oceniającego, że projekt należy do wyjątku, oceniający nie musi wypełniać wszystkich pytań w ramach standardu minimum. Powinien w takiej sytuacji zaznaczyć pozytywną odpowiedź dotyczącą przynależności projektu do wyjątku, jak również zaznaczyć odpowiedź TAK w punkcie ogólnym „Czy projekt jest zgodny z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn (na podstawie standardu minimum)?”.

Wyjątki stanowią projekty, w których niestosowanie standardu minimum wynika z:

²⁷ W przypadku pozakonkursowych wniosków o dofinansowanie projektów powiatowych urzędów pracy finansowanych ze środków Funduszu Pracy w ramach PO współfinansowanych z EFS na lata 2014-2020 brak uzyskania co najmniej 2 punktów kwalifikuje projekt do skierowania go do uzupełnienia.

1. profilu działalności wnioskodawców ze względu na ograniczenia statutowe (np. Stowarzyszenie Samotnych Ojców lub teren zakładu karnego)

Profil działalności wnioskodawców oznacza, iż w ramach statutu (lub innego równoważnego dokumentu) istnieje jednoznaczny zapis, iż wnioskodawca przewiduje w ramach swojej działalności wsparcie skierowane tylko do jednej z płci. W przypadku tego wyjątku statut może być zweryfikowany przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu. Natomiast na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie projektu, musi zostać podana w treści wniosku informacja, że ten projekt należy do tego wyjątku od standardu minimum - ze względu na ograniczenia wynikające z profilu działalności.

2. zamkniętej rekrutacji

Przez zamkniętą rekrutację należy rozumieć sytuację, gdy projekt obejmuje - ze względu na swój zasięg oddziaływania - wsparciem wszystkich pracowników/personel konkretnego podmiotu, wyodrębnionej organizacyjnie części danego podmiotu lub konkretnej grupy podmiotów wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu. Przykładem może być skierowanie projektu tylko i wyłącznie do pracowników działu projektowania w firmie produkującej odzież, pod warunkiem że wsparciem zostaną objęte wszystkie osoby pracujące w tym dziale lub skierowanie wsparcia do pracowników całego przedsiębiorstwa – pod warunkiem że wszystkie osoby z tego przedsiębiorstwa zostaną objęte wsparciem. W treści wniosku o dofinansowanie projektu musi zostać podana informacja, że ten projekt należy do wyjątku od standardu minimum ze względu na zamkniętą rekrutację - wraz z uzasadnieniem. W celu potwierdzenia, że dany projekt należy do wyjątku, powinno się wymienić z indywidualnej nazwy podmiot lub podmioty, do których jest skierowane wsparcie w ramach projektu.

Uwaga: Zaleca się aby w przypadku projektów, które należą do wyjątków, również zaplanować działania zapewniające przestrzeganie zasady równości szans kobiet i mężczyzn – pomimo iż nie będą one przedmiotem oceny za pomocą kryteriów oceny ze standardu minimum.

Poszczególne kryteria standardu minimum:

Uwaga: Zasada równości szans kobiet i mężczyzn nie polega na automatycznym objęciu wsparciem 50% kobiet i 50% mężczyzn w projekcie, ale na odwzorowaniu istniejących proporcji płci w danym obszarze lub zwiększaniu we wsparciu udziału grupy niedoreprezentowanej. Możliwe są jednak przypadki, w których proporcja 50/50 wynika z sytuacji kobiet i mężczyzn i stanowi proporcję prawidłową z perspektywy równości szans kobiet i mężczyzn.

Ocena wniosków o dofinansowanie projektów zgodnie ze standardem minimum stanowi zawsze indywidualną ocenę osoby jej dokonującej. Ocena prowadzona jest na podstawie zapisów wniosku o dofinansowanie projektu oraz wiedzy i doświadczenia osoby oceniającej. Jednocześnie przy dokonywaniu oceny konkretnych kryteriów w standardzie minimum należy mieć na uwadze następujący sposób oceny:

0 punktów - we wniosku o dofinansowanie projektu nie ma wskazanych żadnych informacji pozwalających na przyznanie 1 lub więcej punktów w danym kryterium oceny lub informacje wskazują, że projekt będzie prowadzić do dyskryminacji ze względu na płeć.

1 punkt - kwestie związane z zakresem danego kryterium w standardzie minimum zostały uwzględnione przynajmniej częściowo lub nie są w pełni trafnie dobrane w zakresie kryterium 2, 3 i 4. W przypadku kryterium 1 i 5 przyznanie 1 punktu oznacza, że kwestie związane z zakresem danego kryterium w standardzie minimum zostały uwzględnione wyczerpująco, trafnie lub w sposób możliwie pełny, biorąc pod uwagę charakterystykę danego projektu.

2 punkty (nie dotyczy kryterium 1 i 5) - kwestie związane z zakresem danego kryterium w standardzie minimum zostały uwzględnione wyczerpująco, trafnie lub w sposób możliwie pełny, biorąc pod uwagę charakterystykę danego projektu.

W przypadku negatywnej oceny projektu konkursowego i pozakonkursowego wynikającego z niespełnienia kryteriów horyzontalnych (w tym zgodności z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn) oceniający jest zobowiązany do wskazania uzasadnienia dla tej oceny w ramach karty oceny merytorycznej wniosku o dofinansowanie projektu.

Rekomendowane jest również wskazanie przez osobę oceniającą uzasadnienia dla przyznania punktów za poszczególne kryteria oceny standardu minimum.

Jako rozbieżność w ocenie standardu minimum należy uznać pozytywną ocenę wniosku pod kątem spełniania standardu minimum przez jednego z oceniających, przy jednoczesnej negatywnej ocenie przez drugiego oceniającego. Rozbieżnością nie jest natomiast różnica w ocenie poszczególnych kryteriów standardu minimum.

1. WE WNIOSKU O DOFINANSOWANIE PROJEKTU PODANO INFORMACJE, KTÓRE POTWIERDZAJĄ ISTNIENIE (ALBO BRAK ISTNIENIA) BARIER RÓWNOŚCIOWYCH W OBSZARZE TEMATYCZNYM INTERWENCJI I/LUB ZASIĘGU ODDZIAŁYWANIA PROJEKTU

(Maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za spełnienie tego kryterium – 1)

Do przedstawienia informacji wskazujących na istnienie barier²⁸ równościowych lub ich braku należy użyć danych jakościowych i/lub ilościowych w podziale na płeć w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.

Poprzez obszar tematyczny interwencji należy rozumieć obszary objęte wsparciem w ramach programu np. zatrudnienie, integrację społeczną, edukację, adaptacyjność, natomiast zasięg oddziaływania projektu odnosi się do przestrzeni, której on dotyczy np. regionu, powiatu, kraju, instytucji, przedsiębiorstwa, konkretnego działu w danej instytucji.

Bariery równościowe to przede wszystkim:

- segregacja pozioma i pionowa rynku pracy,
- różnice w płacach kobiet i mężczyzn zatrudnionych na równoważnych stanowiskach, wykonujących tożsame obowiązki,
- mała dostępność elastycznych rozwiązań czasu pracy,
- niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych,
- niski udział kobiet w procesach podejmowania decyzji,
- przemoc ze względu na płeć,
- niewidoczność kwestii płci w ochronie zdrowia²⁹,
- niewystarczający system opieki przedszkolnej lub opieki instytucjonalnej nad dziećmi w wieku do lat 3,
- stereotypy płci we wszystkich obszarach,
- dyskryminacja wielokrotna (krzyżowa) czyli ze względu na dwie lub więcej przesłanek (np. w odniesieniu do kobiet w wieku powyżej 50 lat, osób z niepełnosprawnościami, należących do mniejszości etnicznych).

Przy diagnozowaniu barier równościowych należy wziąć pod uwagę, w jakim położeniu znajdują się kobiety i mężczyźni wchodzący w skład grupy docelowej projektu. Dlatego też istotne jest podanie nie tylko liczby kobiet i mężczyzn, ale także odpowiedź m.in. na pytania:

²⁸ Bariery równościowe to systemowe nierówności i ograniczenia jednej z płci, najczęściej kobiet, które są reprodukowane i utrwalane społecznie i kulturowo. Przełamanie ich sprzyja osiągnięciu rzeczywistej, faktycznej równości szans kobiet i mężczyzn. Wymienione bariery równościowe zostały sformułowane przez Komisję Europejską w dokumencie *Plan Działań na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn na lata 2006-2010*, przy czym należy pamiętać, że jest to katalog otwarty (definicja pochodzi z portalu www.rownosc.info).

²⁹ Niewidoczność polega na niewystarczającym uwzględnianiu w działaniach zdrowotnych perspektywy płci. Kultura dbania o zdrowie wśród kobiet i mężczyzn jest zupełnie inna. W efekcie mężczyźni rzadziej korzystają z pomocy lekarzy, trafiają do nich także w późniejszej fazie choroby. Widoczne różnice widać także w obszarze profilaktyki, która znacznie częściej jest adresowana do kobiet, i są to akcje zarówno organizowane na poziomie państwa, jak i organizacji pozarządowych czy firm (opracowane na podstawie definicji podanej w na stronie www.rownosc.info).

Czy któraś z tych grup znajduje się w gorszym położeniu? Jakie są tego przyczyny? Czy któraś z tych grup ma trudniejszy dostęp do edukacji, zatrudnienia, szkoleń itp.?

Zadaniem osoby oceniającej projekt jest ocena na podstawie przedstawionych we wniosku o dofinansowanie projektu informacji faktycznego występowania lub nie podanych barier równościowych.

Użyte we wniosku o dofinansowanie projektu dane mogą wykazać, iż w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu nie występują nierówności ze względu na płeć. Dane te muszą być bezpośrednio powiązane z obszarem tematycznym interwencji i/lub zasięgiem oddziaływania projektu, np. jeżeli wsparcie jest kierowane do pracowników służby zdrowia z terenu województwa to dane powinny dotyczyć sektora służby zdrowia lub obszaru tego województwa. We wniosku o dofinansowanie projektu powinno się wskazać na nierówności (lub ich brak) na podstawie danych możliwych do oceny dla osób oceniających projekt. Jeżeli nie istnieją dokładne dane (jakościowe lub ilościowe), które można wykorzystać, należy skorzystać z informacji, które są jak najbardziej zbliżone do obszaru tematyki interwencji i zasięgu oddziaływania projektu. We wniosku o dofinansowanie projektu jest dopuszczalne także wykorzystanie danych pochodzących z badań własnych. Wymagane jest jednak w takim przypadku wskazanie w miarę dokładnych informacji na temat tego badania (np. daty jego realizacji, wielkości próby, metodologii pozyskiwania danych itd.).

2. WNIOSEK O DOFINANSOWANIE PROJEKTU ZAWIERA DZIAŁANIA, ODPOWIADAJĄCE NA ZIDENTYFIKOWANE BARIERY RÓWNOŚCIOWE W OBSZARZE TEMATYCZNYM INTERWENCJI I/LUB ZASIĘGU ODDZIAŁYWANIA PROJEKTU.

(Maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za spełnienie tego kryterium – 2)

We wniosku o dofinansowanie projektu powinno się wskazać jakiego rodzaju działania zostaną zrealizowane w projekcie na rzecz osłabiania lub niwelowania zdiagnozowanych barier równościowych. Zaplanowane działania powinny odpowiadać na te bariery. Szczególną uwagę przy opisie działań należy zwrócić w przypadku rekrutacji do projektu i dopasowania odpowiednich form wsparcia dla uczestników/uczestniczek projektu wobec zdiagnozowanych nierówności.

Uwaga: W tym przypadku nie zaliczamy działań na rzecz zespołu projektowego, które są oceniane w ramach kryterium 5.

3. W PRZYPADKU STWIERDZENIA BRAKU BARIER RÓWNOŚCIOWYCH, WNIOSEK O DOFINANSOWANIE PROJEKTU ZAWIERA DZIAŁANIA, ZAPEWNIAJĄCE PRZESTRZEGANIE ZASADY RÓWNOŚCI SZANS Kobiet I MĘŻCZYŹN, TAK ABY NA ŻADNYM ETAPIE REALIZACJI PROJEKTU NIE WYSTĄPIŁY BARIERY RÓWNOŚCIOWE.

(Maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za spełnienie tego kryterium – 2)

W przypadku kiedy we wniosku o dofinansowanie projektu nie zdiagnozowano żadnych barier równościowych, we wniosku o dofinansowanie projektu należy przewidzieć działania, zmierzające do przestrzegania zasady równości szans kobiet i mężczyzn, tak aby na żadnym etapie realizacji projektu te bariery się nie pojawiły.

Uwaga: W tym przypadku nie zaliczamy działań na rzecz zespołu projektowego, które są oceniane w ramach kryterium 5.

4. WSKAŹNIKI REALIZACJI PROJEKTU ZOSTAŁY PODANE W PODZIALE NA PŁEĆ I/LUB ZOSTAŁ UMIESZCZONY OPIS TEGO, W JAKI SPOSÓB REZULTATY PROJEKTU PRZYCZYNIĄ SIĘ DO ZMNIEJSZENIA BARIER RÓWNOŚCIOWYCH ISTNIEJĄCYCH W OBSZARZE TEMATYCZNYM INTERWENCJI I/LUB ZASIĘGU ODDZIAŁYWANIA PROJEKTU.

(Maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za spełnienie tego kryterium – 2)

Wartości docelowe wskaźników w postaci *liczby osób* należy podawać w podziale na płeć. We wniosku o dofinansowanie projektu powinna również znaleźć się informacja, w jaki sposób rezultaty przyczyniają się do zmniejszenia barier równościowych istniejących w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu (dotyczy to zarówno projektów skierowanych do osób, jak i instytucji).

5. WNIOSEK O DOFINANSOWANIE PROJEKTU WSKAZUJE JAKIE DZIAŁANIA ZOSTANĄ PODJĘTE W CELU ZAPEWNIENIA RÓWNOŚCIOWEGO ZARZĄDZANIA PROJEKTEM³⁰.

(Maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za spełnienie tego kryterium – 1)

We wniosku o dofinansowanie projektu powinna znaleźć się informacja, w jaki sposób planuje się zapewnić realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach procesu zarządzania projektem. Informacja ta powinna zawierać propozycję **konkretnych działań**, jakie zostaną podjęte w projekcie w ww. obszarze.

Równościowe zarządzanie projektem polega przede wszystkim na zapewnieniu, że osoby zaangażowane w realizację projektu (np. personel odpowiedzialny za zarządzanie, personel merytoryczny, personel wykonawcy/partnera³¹) posiadają odpowiednią wiedzę w zakresie obowiązku przestrzegania zasady równości szans kobiet i mężczyzn i potrafią stosować tę zasadę w codziennej pracy przy projekcie. Zdobyć niniejszej wiedzy może się odbyć poprzez poinformowanie osób zaangażowanych w realizację projektu na temat możliwości i sposobów zastosowania zasady równości szans kobiet i mężczyzn w odniesieniu do problematyki tego konkretnego projektu, a także do wykonywanych przez zespół projektowy obowiązków związanych z prowadzeniem projektu. Dopuszcza się możliwość poinformowania osób w formie szkolenia, ale tylko i wyłącznie w przypadku, jeżeli wyrazi na to zgodę instytucja dokonująca oceny projektu, w oparciu o wskazaną we wniosku o dofinansowanie projektu uzasadnioną potrzebę, która nie będzie jednocześnie sprzeczna z zasadami udzielania pomocy publicznej i postanowieniami Wytycznych Ministra infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020. Działaniem podjętym na rzecz równościowego zarządzania może być również np.:

- włączenie do projektu (np. jako konsultantów, doradców) osób lub organizacji posiadających udokumentowaną wiedzę i doświadczenie w prowadzeniu działań z zachowaniem zasady równości szans kobiet i mężczyzn,

³⁰ Niniejszy punkt nie będzie miał zastosowania w przypadku wniosków o dofinansowanie projektów pozakonkursowych powiatowych urzędów pracy finansowanych ze środków Funduszu Pracy w ramach PO współfinansowanych z EFS na lata 2014-2020.

³¹ Należy jednak pamiętać, że dobór konkretnych działań, mających na celu równościowe zarządzanie projektem, w stosunku do poszczególnych grup personelu projektu, jest uzależniony od występowania faktycznych potrzeb w tym zakresie.

- zapewnienie takiej organizacji pracy zespołu projektowego, która umożliwi pogodzenie życia zawodowego z prywatnym (np. organizacja pracy uwzględniająca elastyczne formy zatrudnienia lub godziny pracy – o ile jest to uzasadnione potrzebami w ramach projektu). Należy jednak tutaj zwrócić uwagę, że zawieranie umów na zlecenie lub o dzieło nie zawsze oznacza stosowanie rozwiązań z zakresu pogodzenia życia zawodowego z prywatnym. Jeżeli we wniosku o dofinansowanie projektu pojawia się sformułowanie, że zespołowi projektowemu zostaną zagwarantowane elastyczne formy pracy, należy wskazać dokładnie jakie działania zostaną podjęte w tym zakresie.

Równościowe zarządzanie projektem nie polega jednak na zatrudnieniu do obsługi projektu 50% mężczyzn i 50% kobiet, ani na zwykłej deklaracji, iż projekt będzie zarządzany równościowo. Stosowanie kryterium płci w procesie rekrutacji pracowników jest niezgodne z prawem pracy, a stosowanie polityki równych wynagrodzeń dla kobiet i mężczyzn za jednakową pracę lub pracę o jednakowej wartości jest obowiązkiem wynikającym z prawa pracy, nie zaś zasady horyzontalnej. Dlatego też zróżnicowanie zespołu projektowego ze względu na płeć zalecane jest tam, gdzie tworzą się zespoły (partnerstwa, komitety, rady, komisje itp.) podejmujące decyzje w projekcie lub mające wpływ na jego przebieg. Warto wtedy dopilnować (o ile pozwala na to wiedza i doświadczenie poszczególnych kandydatów oraz obowiązujące uregulowania prawne), aby nie powstawały wyłącznie zespoły jednorodnie płciowo.